

VII РАДОВИ НА МИЛОШЕВОМ КОНАКУ

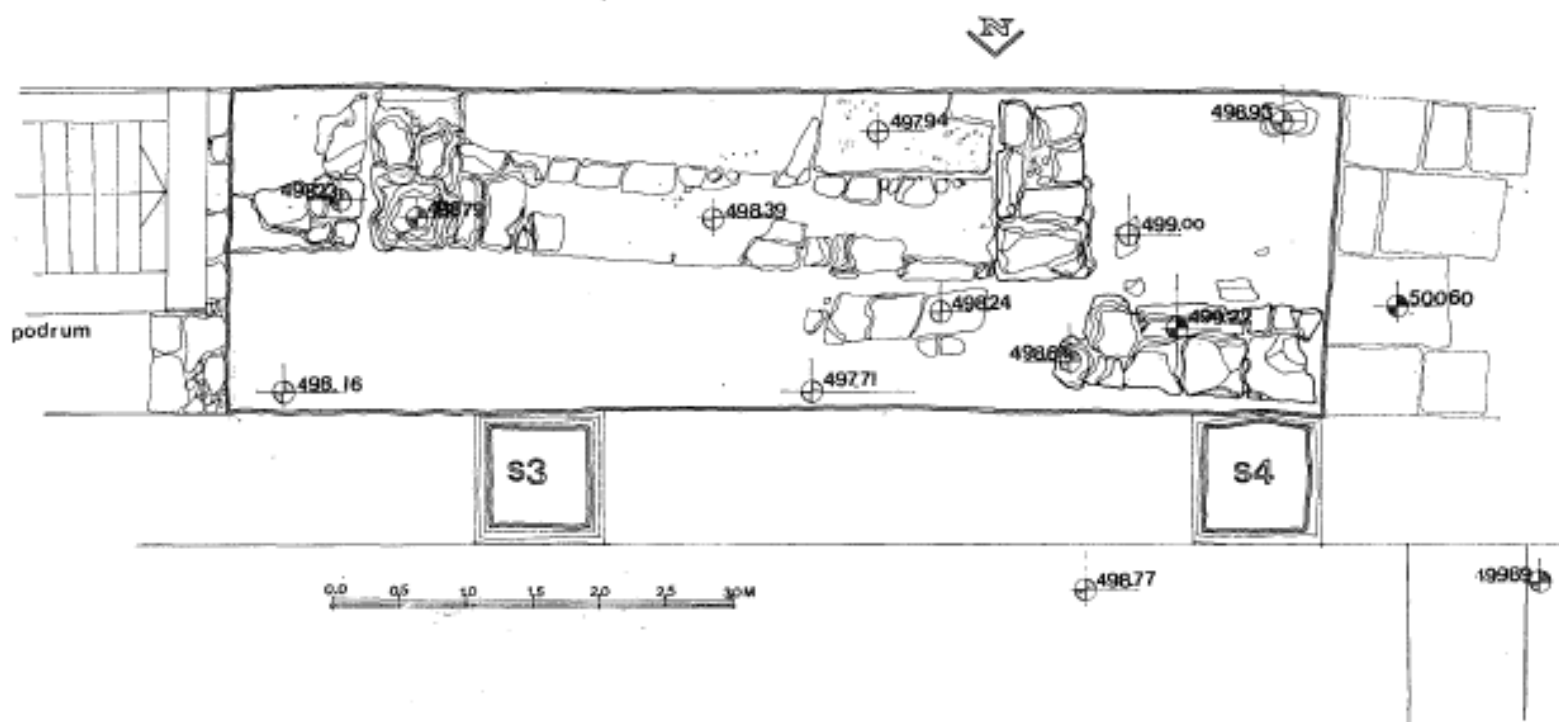
Радови на Милошевом конаку почели су 1976. године. Претпоставка да је грађен на остацима старог здања потврђена је. У ствари, реч је, рекло би се, о релативно малој делатности Милошевих неимара.

Испитивања, која теку упоредо са конзерваторским радовима, дала су податке о старијем здању изнад кога је не пратећи његов габарит озидан конак.

Испод источног дела конака у дужини од 6 метара постоји подрум. Засвођен је полуобличастим сводом и у вертикалним деловима северног зида уочљива је разлика у зидању као и промена дебљине зида. Како је програм радова дозвољавао, извршена су истраживања дела ходника од подрумског улаза ка западу у дужини од 8 метара. Сонда је отворена целом ширином ходника и дала је поред нешто покретног материјала податке о постојању остатака старије архитектуре (слика 110).

Реч је заправо о остацима темеља зграда од којих су најстарији свакако темељи конака који је откривен са јужне стране цркве Св. Николе, а који је зидан по угледу на Немањин конак на источној страни порте (цртеж 70).

Конаци, чији су подужни камени масивни зидови озидани каменом обрушеним са ових најстаријих конака, као и блоковима мермера са Немањиног конака, били су порушени, и када је у XVII веку дошло до обнове стамбених зграда у манастиру, на остацима ових зидова подигнуте су нове ћелије. Вероватно је на остацима овог здања, за време обнове утврђења у XVII веку, о којој говори део плоче, а у време зидања трема испред Савине трпезарије, озидан конак. Зидан је ломљеним каменом и малтером одличног квалитета. Овај конак имао је другачије спратне висине. Међуспратна конструкција била је дрвена. Отвори у бедемском зиду били су мали готово као пушкарнице, просторије су биле омалтерисане кречним малтером помешаним са плевом. Бојене су бело. Судећи по малтеру ово здање је горело у два маха. Оба слоја малтера трпела су топлоту велике јачине. Просторије су биле оријентисане великим прозорима према порти, имао је дрвени трем. Распоред просторија, судећи по распореду затворених прозора према трему, био је исти као и данас, али је сигурно да су преградни зидови, приликом спаљивања здања највећим делом под теретом кровне конструкције и покривача, били порушени.

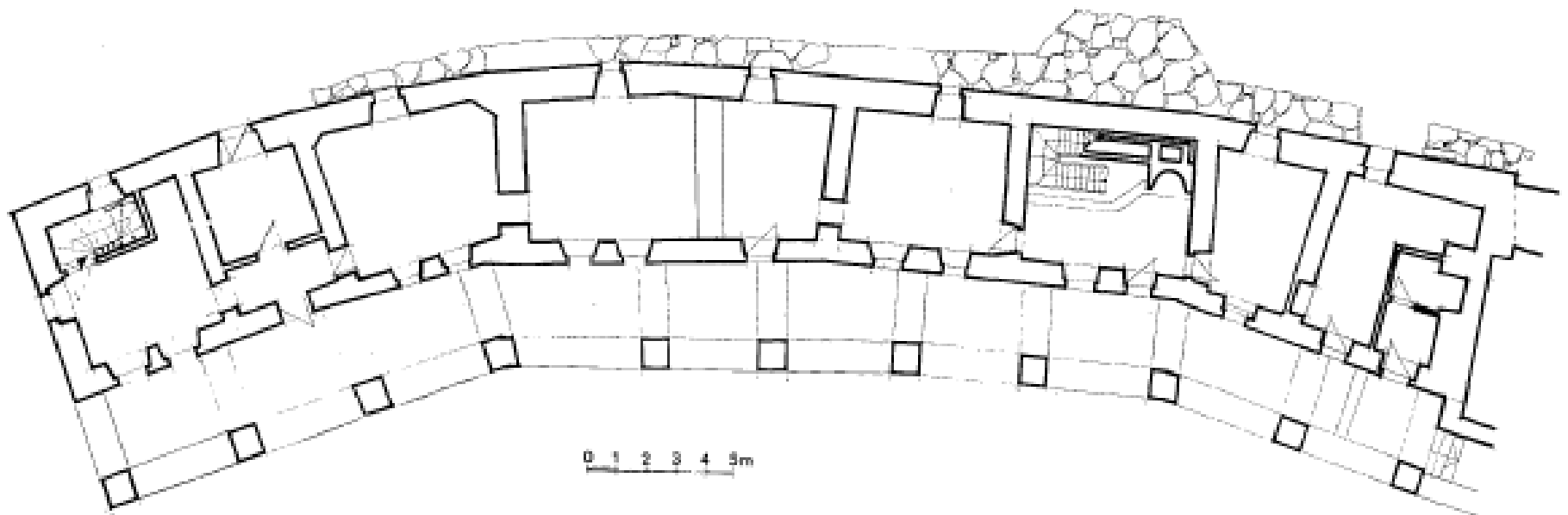
цртеж 69. Сонда у ходнику приземља.

pl. 69. Sonde creusée dans le corridor du rez-de-cha-

Изнад ових остатака су постављени на слоју шута остаци два лоше зидана темеља, од којих један, у правцу исток—запад, долази у још неоткопану зону трема, а други, окренут у правцу север—југ, пресечен је приликом зидања подужног зида касније зиданог конака.

Милошеви градитељи затекли су у доста добром стању подужне зидове и калкане. Кров, преградни зидови и трем били су уништени (слика 111).

Обновљени конак грађен је по угледу на конаке у Светој гори.

цртеж 70. Основа приземља — адаптација.

pl. 70. Plan du rez-de chaussée.

Испред постојећег подужног зида, озидан је, у приземљу и на спрату, трем лучних отвора, а просторије су засвођене крстастим сводовима.

Део источног калкана је такође дозидан (слика 112). Из овога се може закључити да је дрвени трем ишао свом дужином северног зида конака.

Испитивања су показала да је таваница над ходником на спрату спуштена за 1.10 m. Ова измена је извршена приликом зазиђивања лучних отвора трема у спрату. (слика 113).

Просторије у приземљу су приближно квадратне, а на спрату су наизменично грађене собе крстасто засвођене приближно квадратне основе и правоугаоне оставе — ћилери засвођене полуобличастим сводовима. Занимљив је начин на који су градитељи, пошто се преградни зидови на спрату и у приземљу не поклапају, решили питање ексцентричног оптерећивања сводова над приземљем. Највећим делом оптерећење преградних зидова прихваћено је луцима ослоњеним на подужне зидове приземља. Део терета испод лукова прихватале су греде косо постављене и разупрте између хоризонтално постављених греда на врху и при дну преградног зида; притиснуте и затегнуте оне су примале супротне утицаје од оптерећења кровних везача, испуне зидова и зидних маса над горњим деловима косих греда, и оптерећење преносиле на бочне зидове, растеређујући при том сводове у приземљу.

Истовремено су хоризонталне греде на врху преградних зидова спрата створиле и ослонац сводовима, плитких страна и готово угнутих темена, у попречном смислу, док су јака венчаница и греда над подужним зидом

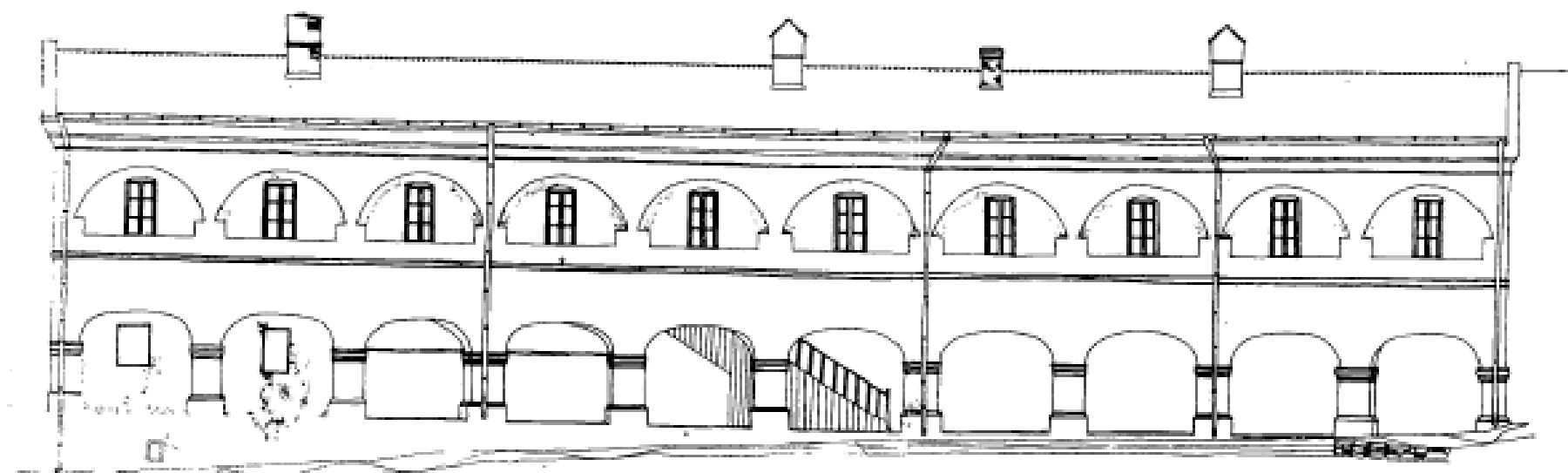
учвршћивале јужне и северне стране крстастих плафона спрата (слика 114).

Још приликом техничког снимања овог здања 1964. године запажено је да је кровна грађа веома оштећена труљењем и да је већим делом црвоточна.

Почетак радова 1978. године дошао је у последњем тренутку. Већи део кровне конструкције био је сасвим труо. Како је дошло до труљења греда у бази преградних зидова, луци су се слегли и појавиле су се велике пукотине изнад њих. Косе греде прихватиле су при томе још један део оптерећења од зидне испуне (слика 115).

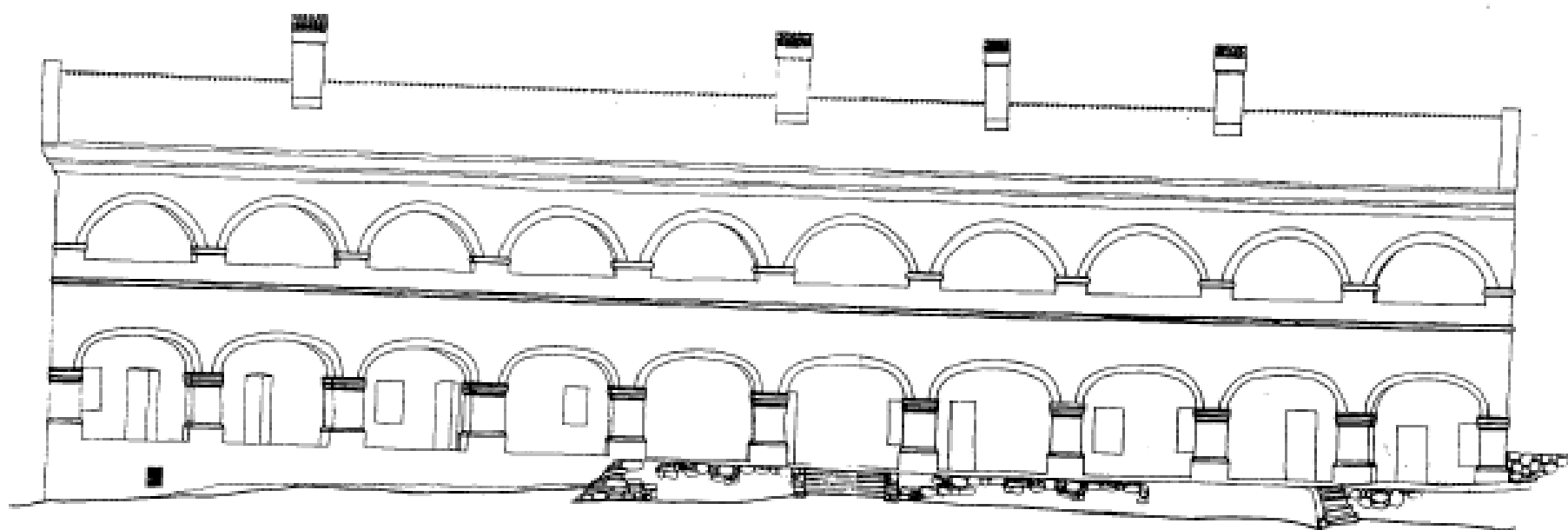
У оквиру средстава одобрених за радове у 1976. години било је могуће извршити оправке на источном делу конака у дужини од 15 m, што износи приближно 1/4 зграде (слика. 116). Комплетна дрвена конструкција крова је замењена. Уместо хоризонталних дрвених греда над преградним и дуж подужних зидова израђени су армирани бетонски елементи. Над ходником на спрату, на првобитној висини, израђена је таваница од монтаопеке, а дуж јужног зида над лучним отворима, према висини венца, израђени су серклажи.

За зидање 1839. године употребљен је малтер веома лошег састава: песак је био ситан, муљевит, а справљан је уз минималну употребу креча. Већи део зидова је президан, а луци и сводови морали су бити инјектирани. Кровна грађа је импрегнирана и изолована, плоче на венцима замењене су новим, извршено је поновно малтерисање зидова и учвршћен је свод над тремом у приземљу. Иструлеле греде наспрам стубова у своду трема замењене су такође бетонским елементима. Удубљење коју ствара свод са подужним зи-

цртеж 71. Северни изглед конака пре радова

pl. 71. Aspect septentrional du konak, état actuel.

цртеж 72. Северни изглед конака — реконструкција

pl. 72. Aspect septentrional du konak — reconstruction.

довима конака испуњено је сигом. Сав шут са сводова уклоњен је и након тога пукотине су инјектиране. Простор испод пода у приземљу трема, за то погодан, биће покривен плочом и тако да ће се добити још једна подрумска просторија.

Првобитни под у тремовима био је поплочан опеком. Пројектом је предвиђено да се за поплочавање ових површина употреби црвена клинкеропека, након постављања одго-

варајуће хоризонталне хидроизолације на спрату. Отвори у трему на спрату, зазидани 1912. године, биће ослобођени испуне. У оквиру предстојећих радова предвиђено је и коначно уређење ентеријера. На спрату, уредиће се просторије за становање, и библиотека, а у приземљу простор за рад, боравак и просторије манастирске управе (цртеж 71, 72).

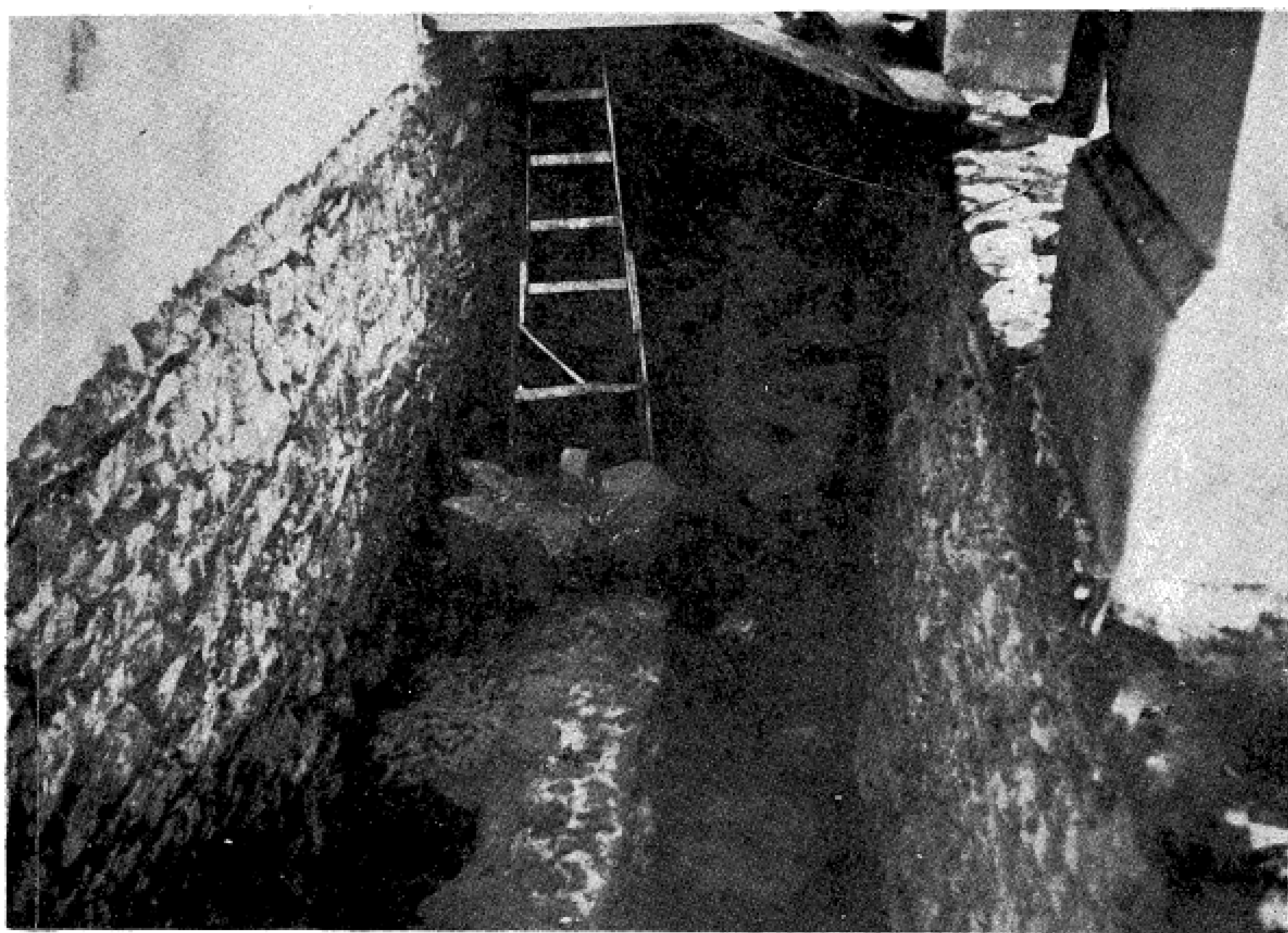
Степениште за спрат биће премештено из ходника у једну приземну просторију.

VII. TRAVAUX EFFECTUÉS SUR LE KONAK DE MILOCHE

Ce bâtiment a été construit sur les ruines d'un Konak qui avait été élevé encore au Moyen Age d'après le modèle de celui de Némanja. Mais les fondements du vieil édifice n'ont pas été utilisés pour la construction du nouveau. Dans un profil creusé derrière les fondements de la façade l'on a découvert des vestiges des fondements de l'édifice plus ancien. Pour construire ce bâtiment l'on s'est servi des matériaux du bâtiment plus ancien. Les recherches faites sur ce bâtiment ont montré que l'on ne peut attribuer à la reconstruction entreprise sous le prince Miloche qu'une de ses parties les

plus petites, étant donné que l'on s'est servi à cette occasion de deux murs longitudinaux provenant de deux phases différentes de construction, pour poser les voûtes du portique en maçonnerie. Il s'agit sans aucun doute de la reconstruction du konak après que les Turcs l'ont brûlé après l'insurrection de Karageorges. Le système constructif de l'échafaudage en bois est très intéressant et très efficace dans la répartition de la pesanteur des voûtes sur les murs latéraux massifs. Les travaux entrepris sur ce bâtiment avaient en vue son assainissement et le remplacement de son faîtage déjà endommagé comme aussi la reconstruction de sa façade septentrionale qui avait été sensiblement modifiée.

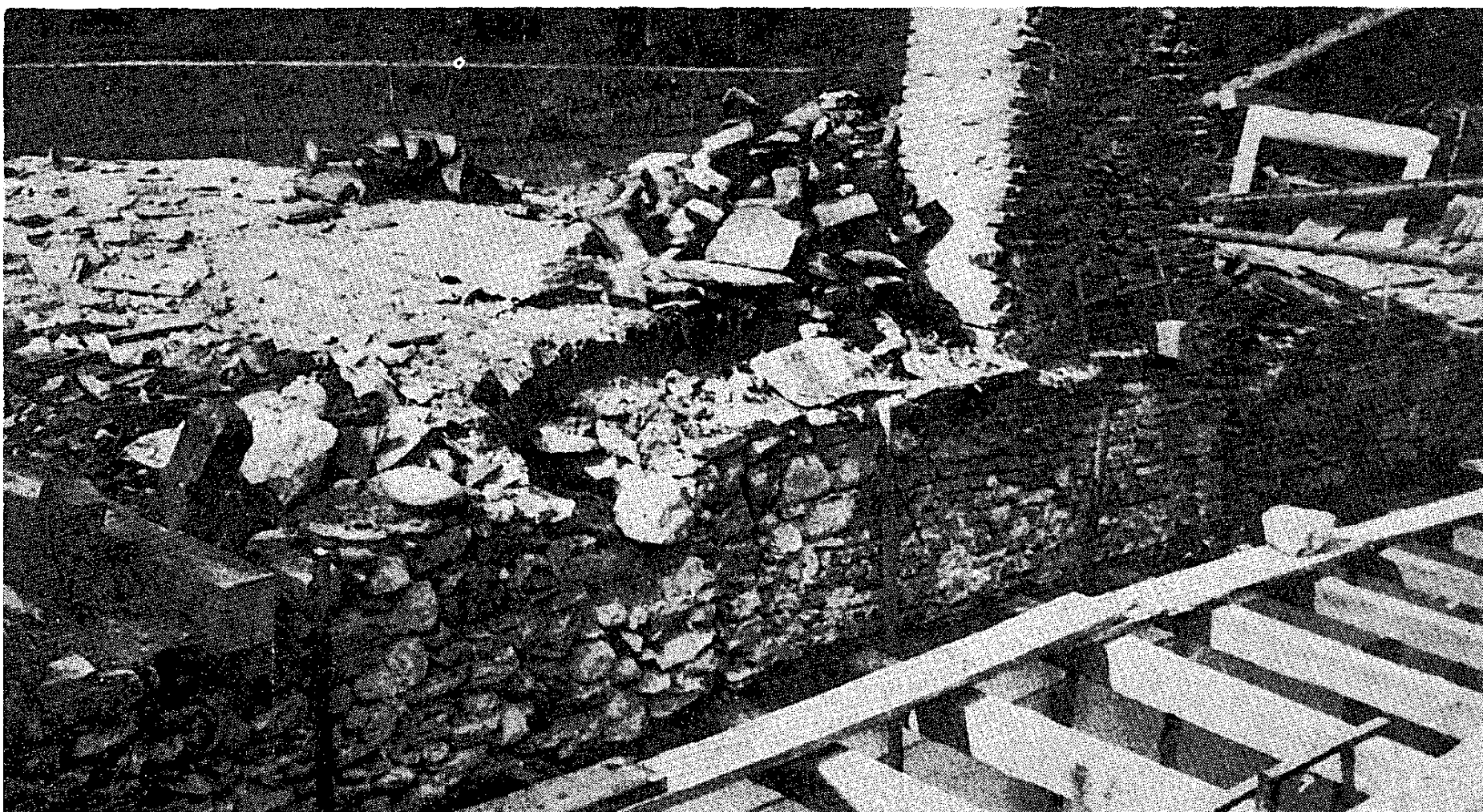
109. Милошев конак — сонда у трему 1976. Р. Тасић.

109. Le konak de Miloš — Sonde creusée dans le vestibule en 1976 R. Tasić.

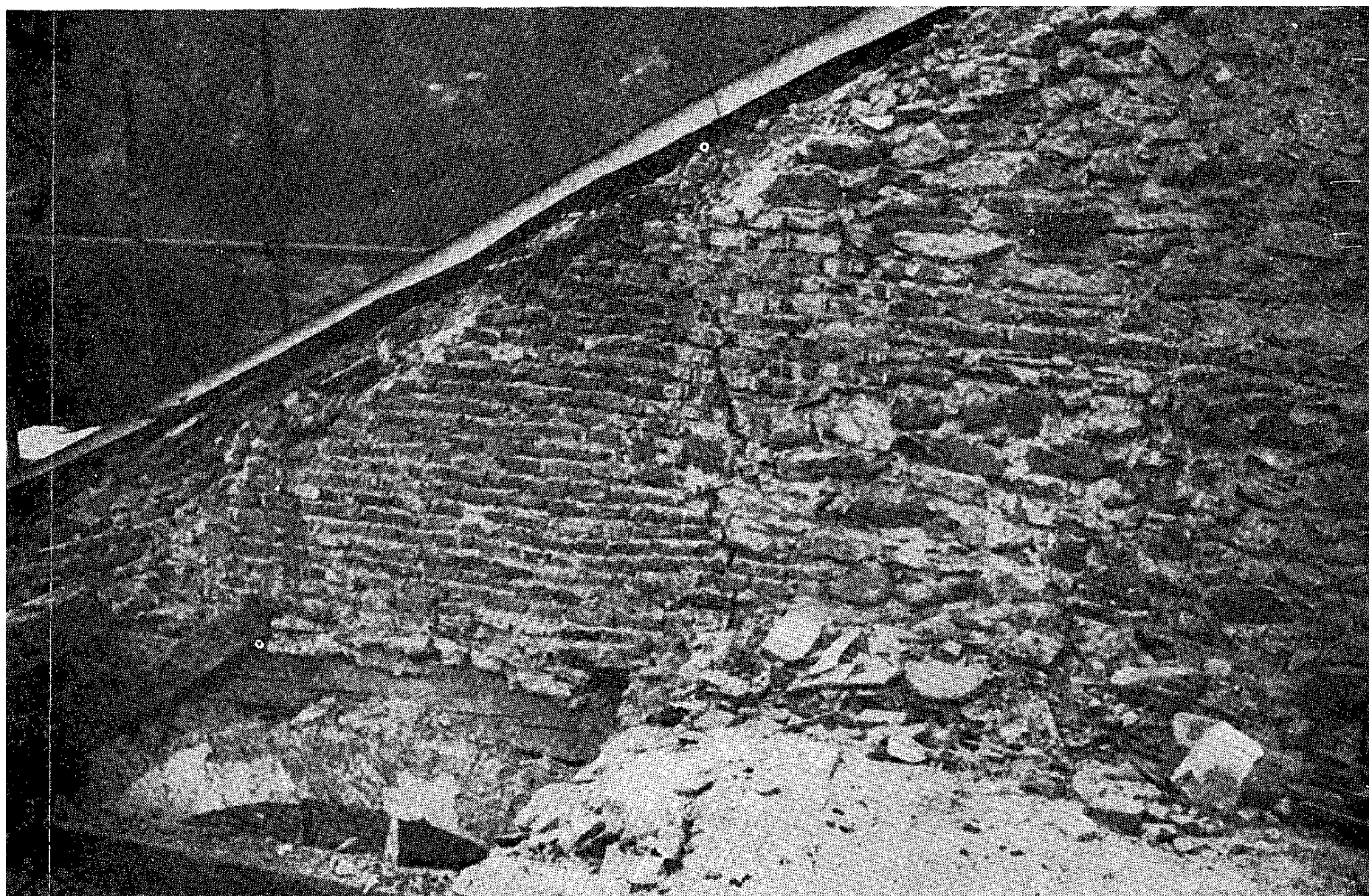
110. Милошев конак, изглед старијег каменом озиданог подужног зида и крстастог свода који су радили Милошеви мајстори. Зид је проваљен а свод испуцао, Р. Живковић.

110. Le konak de Miloš — Vue du mur longitudinal plus ancien construit en pierre et de la voûte d'arêtes croisées construite par les ouvriers de Miloš. Le mur est percé, la voûte fendillée. R. Živković.

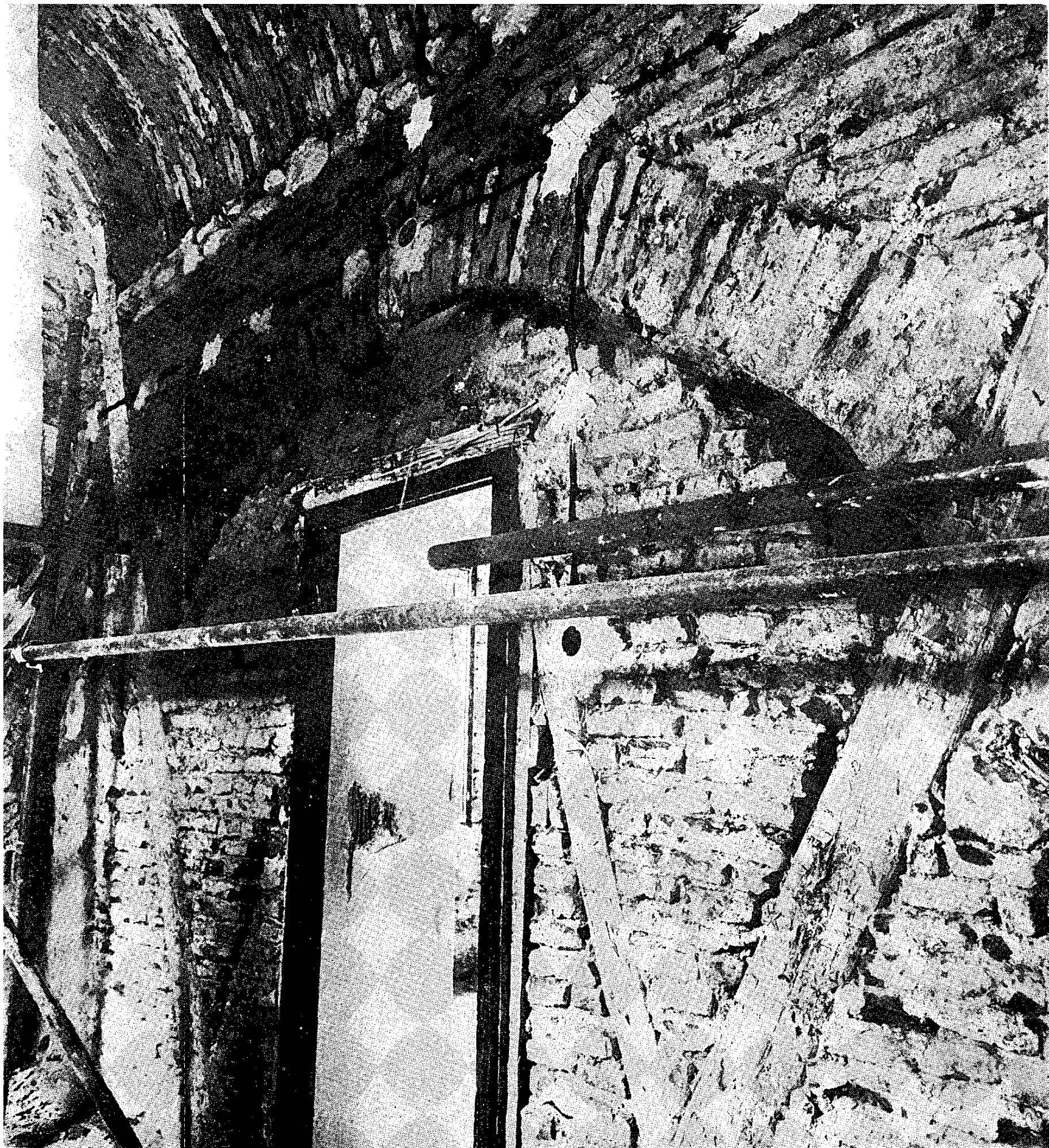
111. Милошев конак — изглед подужног зида и греда спуштене таванице над ходником, Р. Живковић.

111. Le konak de Miloš — vue du mur longitudinal et des solives du plafond bas audessus du couloir. R. Živković.

112. Милошев конак — 1833. године, Милошеви зидари су опеком зидали сводове, зид лучног трема и делове калкана, Р. Живковић.

112. Le konak de Miloš. En 1833 les maçons de Miloš ont construit en brique les voûtes, les murs du vestibule voûté et une partie des combles. R. Živković.

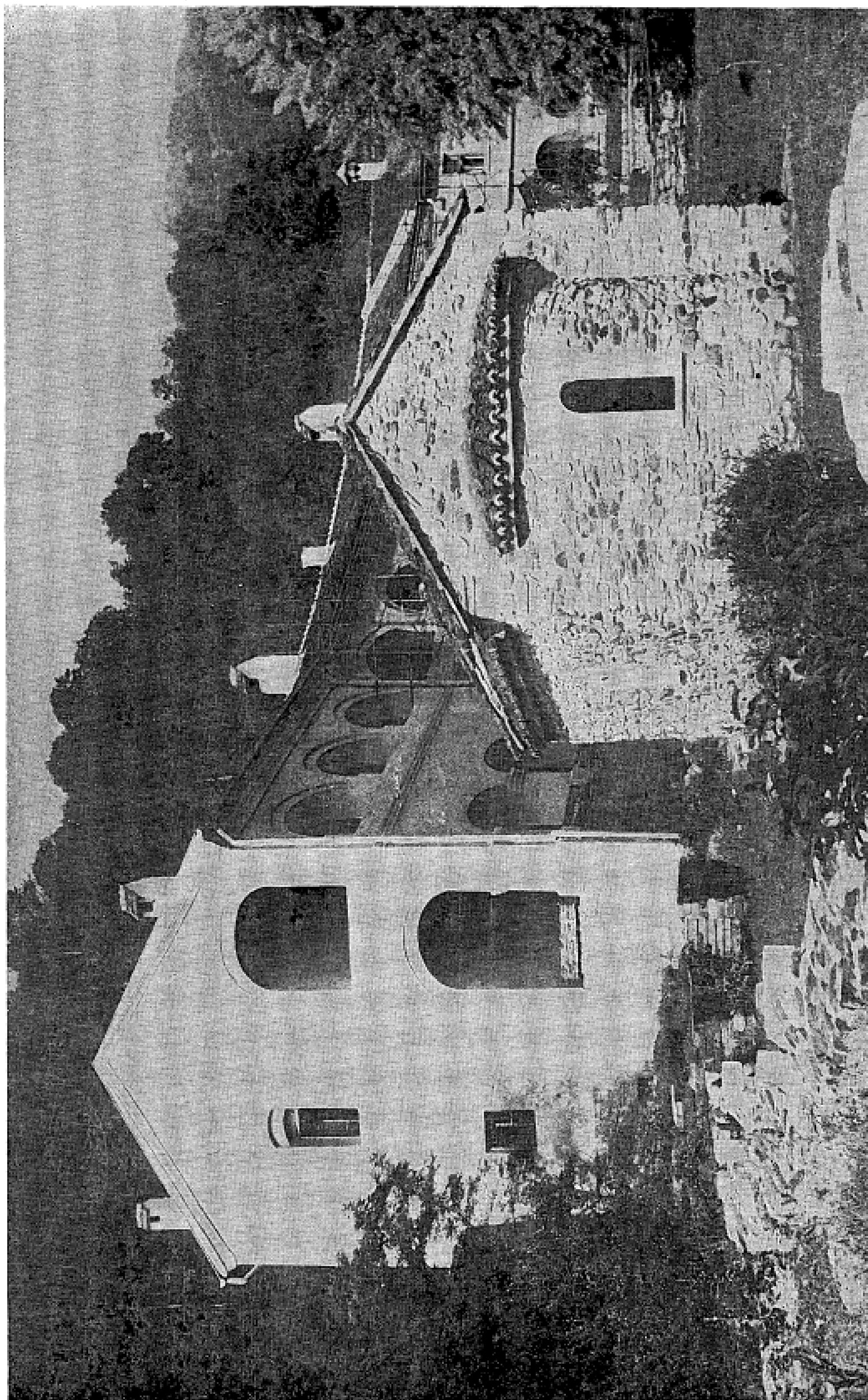
113. Просторија 1 и 2 на спрату. Косо постављене греде прихватају и преносе оптерећење на подужне зидове. Услед труљења хоризонталних носача дошло је до слегања испуне под луцима и појаве великих пукотина, Р. Живковић.

113. Les pièces 1 et 2 de l'étage. La charpente posée en biais reçoit et transmet la charge sur les murs longitudinaux. Par suite de la pourriture des poutres horizontales, le support des arcs s'est affaissé ce qui a provoqué de grandes fentes. R. Živković.

114. Милошев конак — косе греде биле су на крајевима прихваћене хоризонталним гредама које су биле и ослонци за крстасте сводове, Р. Живковић.

114. Le konak de Miloš — la charpente posée de biais rejoignait les poutres horizontales qui supportaient aussi les voûtes d'arêtes croisées. R. Živković.

115. Милошев конак — изглед прве ламеле конака након отарања зазиданих лучних отвора и малтерисања зидова, Р. Живковић.

116. Le konak de Miloš — Vue de la première lamelle du konak, après le percement des ouvertures voûtées qui avaient été murées, et le recouvrement des murs d'un enduit de mortier. R. Živković.